

Az ismeretterjesztés körül

Bencze Gyula Tudomány és média című érdekes cikke (Magyar Tudomány, 2001. február) elgondolkoztatott. Idézetekre is gyakran támaszkodó megállapításai ülnek, azokat csak néhány vonatkozásban szeretném kiegészíteni, és pedig főként a cikk által is kiemelt elektronikus sajtót illetően, hazai tapasztalatokra alapozva.

Megemlítem a tudományos ismeretterjesztés pályaorientációs szerepét. Számos nagy tudós élettrajza utal arra, hogy már fiatal korukban találkoztak a későbbi pályájuk irányába mutató írásokkal.

Számomra úgy tűnik, sokkal színvonalasabbak, hitelesebbek azok az ismeretterjesztő előadások, beszélgetések, amikor a legjobb kutatók maguk szólalnak meg. Gondoljunk csak Öveges professzor egykori előadásaira, a Gólyavári esték című korábbi vagy a Tudóra elnevezésű mai sorozatra, a késő esti kerekasztal-beszélgetésekre stb. Az utóbbi kettőben pozitív szerephez jutnak jól feldobott labdáikkal, mederben tartó beleszólásaikkal a szerkesztők is. Nagyon népszerű a dramatizált jogi ismeretterjesztés költött perek formájában.

Nem nélkülözhetik a filmes szakemberek munkáját a közszolgálati és kereskedelmi csatornákon szórványosan, az ismeretterjesztő csatornákon pedig teljes műsoridőben vetített többé-kevésbé tudományos filmek. (Nem értem ide természetesen a horoszkópos és hasonló műsorokat.) Ezek törekszenek a szenzációkra, a látványosságra, a hatásosságra, s ez csak akkor kifogásolható, ha sérül a tudományos igazság, ami azért ritka. Számomra érthetetlen, hogy az ismeretterjesztő csatornák műsorait miért szakítja meg olyan gyakran a fölösleges és unalomig ismert önreklám, illetve az egyik csatornán a magyar nézőknek csak egy töredéke által érthető, korábban holland, újabban lengyel nyelvű reklám.

Az ismeretterjesztő csatornák filmjeinek eredeti nyelve döntő hányadában angol. Nos, e szövegek fordításával rengeteg a baj. A legrosszabb esetben a tudományos igazság, más-
kor a megértés lehetősége vagy a magyar nyelv sérül, de a feliratos filmek esetében olykor még a helyesírás is. Tudjuk, hogy az angol nyelv szavai sokszor több-, olykor rengeteg értelműek. Néha azt hiszem, hogy a fordító csak odabökött a szótárban az egyik jelentésre és mellétalált. *Bencze Gyula* írásában az újságírók felelősségét emeli ki. Én aláhúzom a tudományos fordítók és a lektorok felelősségét is.

Nem értem, hogy az ismeretterjesztő csatornákon miért nincsenek magyar tudományos filmek. E csatornák diszkriminálják filmjeinket, vagy megszűnt volna az egyébként sem jelentéktelen múltú és valószínűleg üzletnek sem rossz hazai gyártás?

Örvedtetesnek tartom, hogy a közszolgálati televízióban jelentős helyet kaptak a tudománytörténeti témák. Egy részét jobban megérteti a nézőkkel, hogyan is jutottunk el az olykor nehezen érthető mához, másrészt valószínűleg fellendíti magát a különböző tudományok történetírását is.

Az utóbbi években nagyobb szerephez jutottak az állami intézményekben a sajtószóvivők, és ma már a jelentősebb vállalatoknak is van kommunikációs igazgatójuk. Valószínű, hogy e szakemberek megjelennek – vagy már jelen is vannak – a nagyobb tudományos centrumokban is. Noha beékelődésük a kutatás és az újságírás közé akár helyzettrónónak is tűnhet, működésük az előbbi körben szerzett tapasztalatok szerint igen hasznos lehet.

Megemlítek még két, nem a tudományos ismeretterjesztésben, hanem az elektronikus sajtó egyéb műsorában jelentkező gyakori hibát. A legegyszerűbb számtani művelet szóba kerülésekor, például a vetélkedők pontozása során a műsorvezetőknek már-már kötelező kiszólása, hogy „én mindig rossz matematikus voltam, mennyi is az?” Mintha valaki azt mondaná, hogy ő bizony máig is hadilábon áll az ábécével. A másik még általánosabb jelenség, főként a rádióban, hogy sok szóhoz jutó képtelen tizedes törtet helyesen bemon-dani, például a 2,1 így hangzik el: „kettő egész egy”.

Ertl István

Horn Artúr 90 éves

A magyar állattenyésztés-tudomány nemzetközileg is elismert doyenje, Horn Artúr, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, 3 külföldi tudományos akadémia tiszteletbeli tagja, 2 külföldi és 2 hazai egyetem diszdzoktora, a budapesti Állatorvos-tudományi Egyetem ny. tanszékvezető professzora 2001. március 24-én ünnepelte 90. születésnapját. Személyében a magyar állattenyésztő és állatorvos szakemberek számos nemzedéke tanító-mesterét, az állatnemesítésben alkalmazott genetika világhírű képviselőjét köszöntik.

Horn Artúr közel hét évtizedre terjedő tudományos kutatói és egyetemi oktatói-nevelői tevékenysége igen széles körű: felöleli az állattenyésztési genetika és nemesítés, a baromfi-, a sertés- és a szarvasmarha-tenyésztés számos szakterületét. Nemzetközileg is elismert és hasznosított eredményeket ért el munkatársaival a keresztezési eljárások alkalmazásával és továbbfejlesztésével, a korszerű és gazdaságosan termelő állattípusok kialakításában. Feltárta és a gyakorlatban is hasznosította a heterózisjelenségek egyes elméleti összefüggéseit és tényezőit, az állatpopulációk integrált (ökonómiai és ökológiai szempontokból meghatározó) értékelésének jelentőségét, a területi termelékenység megállapítása módszertani és elvi jelentőségű kérdéseinek problematikáját, gyakorlati értékű megoldásokat javasolva, kitűzve új kutatási irányokat.

Tudományos kutatómunkáját az Állattenyésztési Kutatóintézetben, az Agrártudományi Egyetemen (Keszthelyen és Gödöllőn), valamint az Állatorvos-tudományi Egyetemen tanszékvezető professzorként végezte. 1946-tól 1980-ig folytatott egyetemi tanári tevékenysége eredményeként korszerűsítette az állattenyésztési diszciplínák tananyagát: az általa szerkesztett és részben írt tankönyvsorozat megalapozta az állattenyésztési szakemberek korszerű – populációgenetikai alapokon és ökonómiai, valamint ökológiai szemléleten nyugvó – képzését. Európában úttörő szerepet játszott a modern populáció- és kvantitatív genetika állattenyésztési alkalmazásában és fejlesztésében.

Horn Artúr munkásságát nemcsak nemzetközileg, hanem hazánkban is magas kitüntetésekkel ismerték el. Elnyerte pl. a nemzetközi „Arany tojás” díjat, amelyet ma már az állattenyésztés-tudomány „Nobel-díjának” tekintenek, Állami díjjal és az MTA Aranyérmével is elismerték iskolateremtő és kiemelkedő munkáját.

Rendkívül aktív és sokrétű szakirodalmi, meghívott előadói, szakértői, tudományos-vezetői, tudománynépszerűsítő tevékenysége magyar, angol, német és francia nyelven, a világ számos országában folyt és hozott jelentős eredményeket, öregbítve a magyar állattenyésztés-tudomány hírnevét. Ma is aktív résztvevője az MTA Agrártudományok Osztálya munkájának, bölcs tanácsaival, útmutatásával segítve a magyar állattenyésztés sürgetően szükséges fejlesztését és az állattenyésztés-tudomány, valamint az agrár-felsőoktatás megújítását.

Dohy János